

St. Walburgiskerk te Zutphen

In deze kerk bevinden (bevonden) zich een aantal zaken die betrekking hebben op het geslacht van der Capellen. Verschillende telgen van dit geslacht hebben in Zutphen gewoond en vervulden er aanzienlijke ambten. Niet verwonderlijk dat zij binding hadden met deze hoofdkerk van Zutphen. Achtereenvolgens behandel ik de volgende onderwerpen:
 Het van der Capellenglas uit ~1430.
 Het epitaaf voor Gerlach van der Capellen uit 1628.
 Grafzerken.

Het van der Capellenglas

Dit glas is niet bewaard gebleven maar in het Zutphense archief berust een aftekening ervan op perkament (36,5 x 20 cm). Uit een opschrift op de achterzijde blijkt dat deze aftekening in 1780 in het bezit was van Alexander van der Capellen (103) en uit de vermelding ervan in het anonieme geslachtregister uit 1783 kunnen we afleiden dat dit glas er toen in grote delen nog was. Daar staat namelijk:

“Deze Bertha, Weduwe Gerlachs Van Der Capellen, heeft, met haare vier Zoonen, gegeven een glas in het zuiden van de groote Kerk te Zutphen, gedeeltelijk nog in wezen. Op een oude aftekening van het zelve, ziet men, **in het bovenste gedeelte des Kerkvenfters, de Wapens van Capellen en Walle, beneden, die van de gezegde vier Zoonen met die van hunne Vrouwen, te weten Capellen en Leijden, Capellen en Walle, Capellen en Spaan, Capellen en Herwen.**

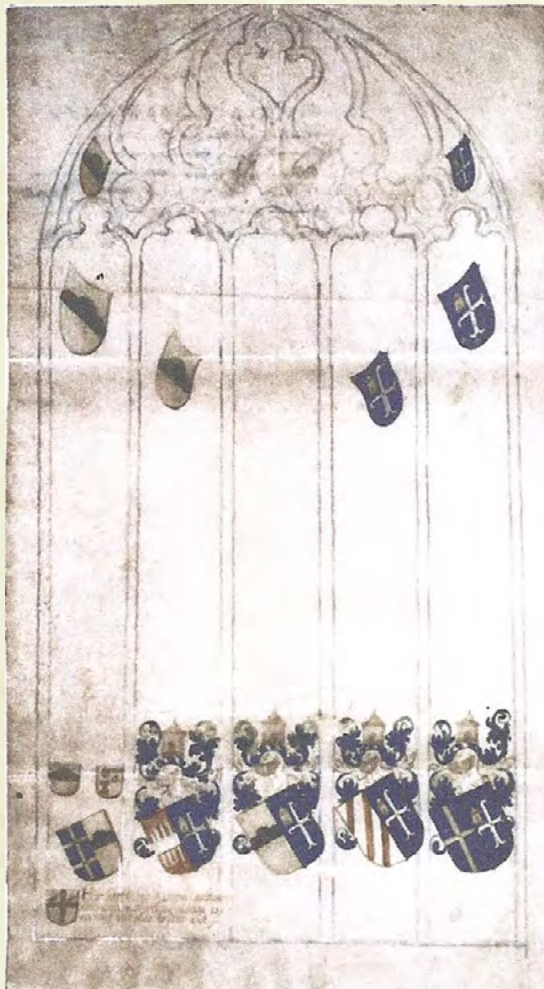
Het wapen van der Capellen is hier een geankerd wit Kruis, boven den regter arm van het zelve eene gouden Capelle of Toortje, op een blaauw Veld, op den Helm mede eene gouden Capelle. Voorts bevinden zig nog vercheidene zinnebeeldige figuren in het Kerkglas, en in 't midden van het zelve de beeltenis van genoemde Bertha, Weduwe Gerlachs Van Der Capellen, in een Weduwen gewaat, knielende”.

Gerlach van der Capellen † 1428, v/a 1424 beleend met Den Dam, trouwde in 1411 met Bertha van den Walle, dochter van Dirk van den Walle, heer van half Meijnerswijk en van ** Iseren.

Dirk van den Walle was, zoals uit een magenscheid van 1440 blijkt, een broer van Evert van den Walle.

R.T. Muschart vermeldt bij zijn beschrijving van zerk 51 dat de moeder van Evert (en Dirk) een Kecken was die als wapen een kruis vergezeld van 2 vogels voerde.

Hierdoor zijn alle wapens op de aftekening te determineren.

Boven zien we aan de linkerkant drie maal het wapen van den Walle en rechts drie maal het wapen van der Capellen.

Rechtsonder zien we de alliantiewapens van de vier zonen waarbij opvalt dat het wapen van hun zuster Beerte, sinds 1441 gehuwd met Alphert Yseren niet aangegeven wordt.

Hiernaast de wapens van de echtgenotes van de broers zoals die voorkomen op het wapen-tableau in kasteel Ammersoyen.

Van links naar rechts: Leijden, Walle, Spaan en Herwen.

Overigens is het wapen Spaan op de aftekening gespiegeld.

Linksonder:

Een alliantiewapen Iseren-Walle, de ouders van Bertha.
 Erboven:

De wapens van den Walle en de Gruiter, haar grootouders.

Eronder:

Een wapen Kecken, haar overgrootmoeder.

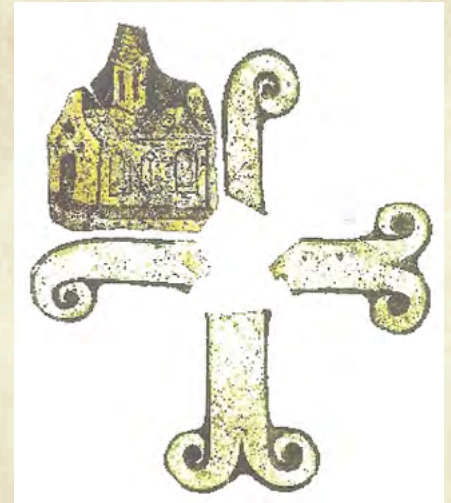
Daarnaast staat de tekst:

Hij heeft een wapen gestaan dat van outheit vergaan is, want dit glas is seer out.

Boven: de aanbouw aan het zuidertransept.
Links: het zuidvenster van het zuidertransept.

De twee glasfragmenten uit de Nieuwstadkerk die hieronder behandeld worden.

Opvallend is dat het van der Capellenglas 5 verticale banen heeft. Het merendeel der vensters van de St. Walburgiskerk heeft er 3, hooguit 4. Het meest waarschijnlijke is dat het van der Capellenglas in het zuidvenster van het zuidertransept gezeten heeft. Maar dit zuidvenster telt tegenwoordig ook maar 4 banen. Eind 19e eeuw werden de versleten vensters vervangen. Deze vensters werden in de oorlog zwaar beschadigd en zijn ~1990 weer vervangen door de huidige. Cuypers koos in 1890-1925 voor dit zuidvenster ook voor een 4 baans glas.

Literatuur: Marieke de Jongh, Michel Groothedde en Achim Schreurs, De gebrandschilderd-glasvondst van Zutphen en gebrandschilderd glas in Nederland van vóór 1600 (Zutphen 2003).

Fragmenten van wapenfiguren, zowel natuurlijke als kunstmatige, eventueel met resten van het schildveld, zonder schildrand. 1 Fragment van een gouden kapel met resten van een zwart gekleurd veld. Dit fragment is van hetzelfde type glas als dat van nr. 79 uit deze categorie, ook de wijze van beschildering vertoont veel overeenkomst zodat de conclusie gewettigd is dat de fragmenten bij elkaar horen.

Samen met de ankerkruisfragmenten van nr. 79 vormen ze de wapenfiguren uit het wapen van de familie Van der Capellen, deze voerde: "In blauw een zilveren ankerkruis, in het eerste kwartier vergezeld van een gouden kapel (kerkje) met een spits dak waarop een kruis, en in het gebouw drie vierkante roode vensters 2 en 1 en een vierkante roode poort." *24

Het is een feit dat de kapel van het gebrandschilderde fragment en de twee gehalveerde ankerkruisarmen van no. 79 afwijken van de bovenstaande blazoenering van het wapen Van der Capellen. Toch hoeft dit geen reden te zijn om aan een andere toeschrijving te denken. Hier zou b.v. sprake kunnen zijn van een breuk. Zo voerde een Westfaalse tak van de Van der Capellens het wapen met een vrijwel identiek kapelletje als dat van het fragment. *25

Datering: 15e eeuw. Zie cat. B no. 79.

De familie Van der Capellen was een van de oudste patriciërsge-slachten van Zutphen. De familie stamde uit Bislich bij Wesel en bekleedde daar al in de 14e eeuw een vooraanstaande positie.

Als stamvader van de Nederlandse tak geldt Gerlach van der Capellen, die in 1350 voor het eerst in Zutphen wordt vermeld. Van 1368 tot 1572 waren maar liefst acht leden van de familie met zekerheid schepenen van Zutphen.

Het fortuin van de Van der Capellens werd gevormd door een omvangrijke wijnhandel. *26 Een deel van de behaalde winsten werd in landerijen belegd, wat in Zutphen in de kringen van het patriciaat eerder regel dan uitzondering was. *27

De Van der Capellens golden als rittermatig. *28

De familie woonde verspreid over de stad, maar met name in de Oude Stad.

Rond het midden van de 15e eeuw woonde Derck van der Capellen in het 'Hoge Huis' op de Mosmarkt (Nieuwstad 29). Zou Derck, hoogstwaarschijnlijk een zoon van Gerlach (zie hieronder), een wapenglas aan de Nieuwstadkerk hebben geschonken? In 1559 wordt als bewoner van dit huis Claes van der Capellen genoemd. *29

In 1574 was Thomas van der Capellen kerkmeester van de Nieuwstadkerk. Hij was een zoon van Gerlich van der Capellen, burgemeester van Zutphen in 1504 en een "Erklijke Burgers Dochter van Deventer [...]," m.a.w. een buitenechtelijk kind.

Zijn nageslacht dat zowel in Zutphen als in Deventer woonde, voerde het volle wapen Van der Capellen. *30

In de familie Van der Capellen bestond een zekere traditie wat betreft het schenken van wapenglazen. Zo schrijft de anonieme auteur van het boek: 'Geslacht-Register van den Huize van der Capellen', dat verscheen in 1783:

"Deze Bertha, Weduwe Gerlachs van der Capellen, heeft met haare vier zoonen gegeven een glas in het zuiden van de groote Kerk te Zutphen, gedeeltelijk nog in wezen.

Op een oude aftekening van het zelve, ziet men in het bovenste gedeelte des Kerkvensters de Wapens van Capelle en Walle; beneden die van de gezegde vier Zoonen met die van haare Vrouwen: te weten Capellen en Leijden, Capellen en Walle, Capellen en Spaan, Capellen en Herwen. Het Wapen van Capellen is hier een geankert wit Kruis, boven den regter arm van het zelve eene goude Capelle of Toortje, op een Blauw Veldt; op den Helm mede eene goude Capelle.

Voorts bevinden zig noch verscheiden zinnebeeldige figuren in voorss. Kerkglas, en in de midden van het zelve de beeltenis van genoemde Bertha, Weduwe Gerlachs van der Capellen, in een Weduwen gewaat knielende enz.” *31

Bertha van den Walle, dochter van Dirk van den Walle, heer van half Meijnerswijk, en N. Iseren, trouwde in 1411 met Gerlach van der Capellen, heer van den Dam, landdrost van Veluwe, zoon van Johan van der Capellen en Catharina van Lintelo. Gerlach stierf in 1428. In welk jaar Bertha stierf is niet bekend, in ieder geval niet voor 1440, want in dat jaar wordt een magenscheid opgemaakt tussen Bertha en haar kinderen. *32

Uit het citaat blijkt dat dit 15e eeuwse wapenglas, in ieder geval nog in 1783 gedeeltelijk aanwezig was. Het was kennelijk aan de vernielingen die in het rampjaar 1572 werden aangericht ontsnapt. *33 Een gelukkige bijkomstigheid is dat de tekening die de schrijver noemt, bewaard is gebleven en zich bevindt in het stads- en streekarchief Zutphen. Uit een opschrift op de achterzijde blijkt dat de tekening in 1780 in het bezit was van Alexander van der Capellen tot Boedelhof en Aartsbergen. (*11-5-1732 - †14-2-1807). *34 Dankzij deze tekening kunnen we ons een beeld vormen van een vrijwel compleet wapenglas van een der meest illustere families uit het 15e-eeuwse Zutphen.

*24 J.B. Rietstap, 1890, pag. 44-45.

*25 Gelders Archief te Arnhem, Archief Van Rhemen, Collectie handschriften nr. 16, fol. 74 v.

*26 L. Lensen, 1997, pag. 346-347.

*27 A. Staring, Het Eencerinck, in BMG XL (1937), pag. 142.

*28 J.M. van Winter, 1962, pag. 283.

*29 L. Lensen, 1997, pag. 351 en Anonymus, Geslacht-Register van den Huize van der Capellen, z.p. 1783, pag. 42.

*30 Anonymus, 1783, pag. 54-55.

*31 Idem, 1783, pag. 43.

*32 Idem, 1783, pag. 42.

*33 R.W. Tadama, Geschiedenis der Stad Zutphen, van de vroegste tijden tot 1795, Zutphen 1856, pag. 201.

*34 SSAZ, Topografisch Historische Atlas, kast 12-23.

Preekstoel 17e eeuw

Doopvont uit 1527

Kaarsenkroon uit 1397

Epitaaf

In de O.L. Vrouwekapel, tegenwoordig Raadskapel genoemd, bevindt zich een epitaaf voor Gerlach van der Capellen. Hij stierf in 1625. Zijn weduwe Margaretha Schimelpenninck van der Oye kreeg in 1628 toestemming om een epitaaf te zijner nagedachtenis te plaatsen.

Vanwege het felle zonlicht was het niet mogelijk om een foto met een goed leesbare tekst te produceren. De tekst luidt als volgt:

PIETATE ET FORTUDINE
 ANNO CHRISTI CIB IB CXXV
 GERLACUS A CAPELLE, STIRPE NOBILI
 GENUS EX CLIVICIS TRAHE(N)S MAIORIBUS
 VIR ERUDITUS ET PERITUS ET PIUS,
 QUI QUAS PARARAT ARTES INGENIQ(UE) VIM
 DU(M) MARTE FOETA(M) ET ARTIB(U)S, GERMANIA(M)
 TERRAM ITALIAMQ(UE) GALLIASQ(UE) VISERET
 PRIMOS PER AN(N)OS GELDRIAE BONO, SIBI
 NATALIS VTENS, ASSERENDA PRO FIDE
 ET EXIGENDA OPPRESSIONE EXERCUIT
 PATRIS SECUTUS STRENUI VESTIGIA
 GRADUS HONORIS FU(N)CTUS O(M)NES, DENIQ(UE)
 SUMMI SENATI PRAESES, ANNORU(M) SATUR
 POST LUSTRA VITAE SEDECIM, TAEDAE DECE(M)
 FESSUM LABORE SPIRITUM REDDENS DEO
 CORPUS RELIQUIT PATRIAE TERRAE SINU
 LUCTUMQ(UE) REMQ(UE) GLORIAMQ(UE) LIBERIS
 VALE HOSPES, ET MORTALITATE(M) COGITA
 P. M.
 CL(ARI), ET NOBILIS VIRI
 D. GERLACI VAN DER CAPELLEN, I.C.,
 GELDRIAE ZUTPHANIAEQ CANCELLARII
 UXOR, ET LIBERI SUPERSTITES
 M. P.

Vertaling:

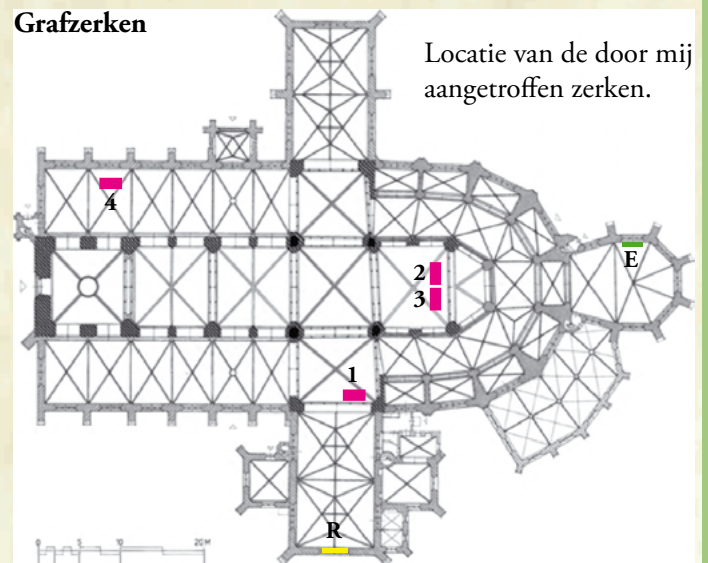
Door vroomheid en dapperheid In het jaar des Heren 1625 Gerlach van der Capellen, van edele stam, zijn geslacht uit Kleefse voorouders afleidende, een ontwikkeld, ervaren en vroom man, die de wetenschap en de kracht van zijn geest, die hij zich verworven had op de door hem in zijn jeugd gedane reizen in het krijgshaftige en geleerde Duitsland, Italië en Frankrijk, het heil van Gelderland, zijn geboortegrond, beogende, tot handhaving van het geloof en bestrijding der tirannie heeft aangewend en daarin het voorbeeld van zijn wakkere vader volgde.

Eindelijk heeft hij, na alle ereambten bekleed te hebben, als voorzitter van het Hof, der jaren zat, in de ouderdom van 80 jaren en na 50 jaren gehuwd te zijn geweest, vermoeid door de arbeid, de geest gegeven aan God, zijn lichaam toevertrouwd aan de schoot van de vaderlandse grond en rouw, zijn goed en zijn roem aan zijn kinderen nagelaten. Vaarwel vreemdeling, en gedenk uw sterfelijkheid.

Ter eerbiedige herinnering aan de zeer beroemde en edele man de heer Gerlach van der Capellen, I(uris) C(onsultus) (rechtsgeleerde), kanselier van Gelre en Zutphen, hebben zijn echtgenote en nagelaten kinderen dit grafteken doen oprichten.

Met dank aan Jos Hartman die mij de vertaling toezond. De latijnse tekst staat ook in de genealogie.

Grafzerken

De kerk bevatte een aantal grafkelders ondermeer onder de O.L. Vrouwekapel, tegenwoordig Raadskapel genoemd. Deze zijn bij een restauratie en ten gevolge van het verplaatsen van de grafstenen geopend, onderzocht en opgemeten. Aangegeven wordt dat er in de kerk mogelijk meer grafkelders waren. Deze zijn niet gelocaliseerd omdat er geen aanleiding toe was. Ik ga er van uit dat de familie van der Capellen ook een grafkelder had (? in het zuidertransept). In 1918 werden de grafzerken beschreven door Mr. P.C. Bloys van Treslong. Omdat deze beschrijving niet nauwkeurig en incompleet was, besloot R.T. Muschart in 1934 een nieuwe beschrijving te maken. Deze zijn aangevuld met gegevens uit het boek Quartieren en wapenen gecolligeerd door Alexander B. baron van Spaen tot den Ringelenberg (1669-1745).

Muschart merkt op: De grafzerken bevinden zich over het algemeen in een zeer slechte conditie. Van vele zijn de opschriften afgelopen en verreweg het grootste deel van de familiewapens is door uithakking verloren gegaan. In 1798 dienden op bevel alle familiewapens verwijderd te worden zodat alle herinneringen aan de 'feodale tijd' zouden verdwijnen. Dit is in Zutphen zeer grondig gedaan, zelfs de helmtekens werden weggehakt. Opvallend is dan ook dat er nog twee zerken zijn waarop duidelijk het van der Capellenwapen te zien is. Hierna: vier zerken die ik aan van der Capellen toeschrijf.

1. De hier afgebeelde zerk ligt voor het zuidertransept. Muschart no. 112, zerk no. 11.

De foto boven is naar het oosten genomen.

De foto rechts is naar het westen genomen. Op de achtergrond is het doopvont te zien.

De zerk ligt mogelijk nog op zijn oorspronkelijke plaats. Het dubbele wapenschild en ook het helmteken is uitgehakt. Volgens Spaen waren de wapens v.d. Capellen en Slindewater. Het randschrift luidt:

HIER LEIT BEGRAVEN ARENT VAN DER CA-
PELLEN DIE STARF DEN 13 AUGUSTI A^o 1582
NOCH LEIT HIER UNDER JUFFE R
GERTRUIT VAN DER CAPELLEN DIE STARF
DEN 7 IV 1603 //////////////////////////////////

Het gaat hier om Arent, zoon van Hendrik en Judith Slindewater, die volgens de genealogie te Zutphen verdrong en aldaar werd begraven met vader en moeders wapen.

Geertruit was zijn zuster die overleed in het Jufferenklooster te Zutphen.

2. In het koor liggen twee zerken met het wapen van der Capellen. Doordat deze noord-zuid gericht liggen, valt te concluderen dat deze graven niet meer op hun oorspronkelijke plaats liggen.

Muschart no. 190, zonder zerksnummer.

Van deze zerk rest alleen het alliantiewapen van der Capellen met Yseren. Dit zou de steen van Beerte van der Capellen kunnen zijn die in 1441 huwde met Alphert Iseren en die een zuster was van de vier broers die op het van der Capellenglas voorkwamen.

Waar de letters W.V.C. voor staan, is onduidelijk.

De steen is nagenoeg even groot als de hierna volgende (nr. 3) maar er staat verder geen enkele tekst meer op.

Des te verbazingwekkender is dat het wapen zo gaaf bewaard is gebleven.

Hiernaast: de wapens van Slindewater en Iseren zoals die voorkomen op het wapentableau in kasteel Ammersoyen (oorspronkelijk uit kasteel de Boedelhof).

Van de randtekst in een gotisch lettertype kon ik het volgende lezen:

INT JAER ONS HEEREN

*** OP ALLEHEIJLLIGENAVONT STARF DIE ERBE VROMME

AELBERT VAN STIENRE

De tekst aan de linkerzijde is uitgesleten of uitgehakt.

Stienre komt voor bij van der Capellen:

Johanna, (55-4) dochter van Gerlach (55) en Mechteld de Gruyter die volgens een bewaard gebleven huwelijksovereenkomst uit 1555, met Ailbert van Stienre trouwde.

In het geslachtregister uit 1780 wordt hij Albert van Steenderen genoemd en hij stierf in 1570. Hun erfdochter stierf 2 jaar na haar vader waarna Johanna de Steenderense goederen erfde. Zij liet die na aan haar broer Gerrit (60).

Mogelijk liet Gerrit van der Capellen dus deze steen maken.

3. Muschart no. 189, zerk no. 68.

De tweede steen in het koor is zeer fraai en bevat naast een uitvoerige versiering en een randschrift, 8 tot 10 wapens.

- 1 Links: mogelijk een alliantiewapen Stienre met **. Links: uitgesleten of uitgehakt. 3 wassenaars zie opm. Rechts: 3 St. Andreaskruizen 2-1. Helmteken; een omgewende morenkop.
- 2 Rechts: een alliantie wapen van der Capellen met **. Links: van der Capellen. Rechts: uitgesleten of uitgehakt (de Gruyter). Helmteken; een kapel.
- 3 Onder 1: ermee verbonden door koorden, een wapen. Uitgesleten of nooit ingevuld.
- 4 Onder 2: ermee verbonden door koorden, een wapen. Uitgesleten of nooit ingevuld.
- 5 In de linkerbovenhoek in de vorm van een tegel: een omgewende vogel op een balk = **.
- 6 In de rechterbovenhoek in de vorm van een tegel: 3 rozen, 2-1 = **.
- 7 In de linkeronderhoek in de vorm van een tegel: 3 achtpuntige sterren, 2-1 = **.
- 8 In de rechteronderhoek in de vorm van een tegel: 4 ruiten = Enghuizen.

Boven: 2 naakte jongens en in het midden een leeuwenkop. Onder het geheel flankeren 2 naakte jongens een tekstplaat. Het opschrift is uitgesleten of is er nooit geweest.

Hiernaast de wapens De Gruyter en Steenderen zoals die voorkomen op het wapentableau in kasteel Ammersoyen (oorspronkelijk uit kasteel de Boedelhof).

Hierboven: de vier hoekelementen.

Wat opvalt is de merkwaardige vorm.

Het zijn tegels waarvan ik mij afvraag of die niet later bij een restauratie zijn aangebracht om de oorspronkelijke versleten hoekelementen te vervangen.

De wapens zijn niet te relateren aan van der Capellen.

Over de voorouders van Albert van Steenderen (Stienre) tast ik tot nu toe in het duister.

4. Muschart no. **, zerk no. **.

Linksachter in de kerk ligt mogelijk nog een van der Capellen steen.

De oorspronkelijke 3 (mogelijk 4) wapens, zijn weggehakt.

Van de tekst is alléén het woord DAM nog te lezen.

Het uithakken van het grote wapen is niet gedegen gedaan

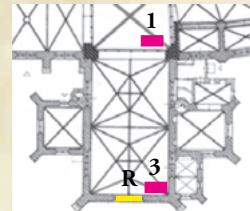
De tegel linksonder is duidelijk gesleten de drie andere niet, wat aangeeft dat de steen oorspronkelijk met zijn boven- en rechterzijde tegen een muur heeft gelegen. Als we er van uit gaan dat de steen oorspronkelijk in het zuidertransept lag dan is de meest logische plaats de zuid-oost hoek.

Muschart merkt nog op:

Aelbert van Stienre was in 1546 schepen van Zutphen. Zijn zegel hangt aan charter nr. 223 in het huisarchief Bronckhorst en vertoont 3 wassenaars met een morenkop als helmteken.

Mr. Albert van Steenderen Dirksz. huwde in 1555 met Johanna van der Capellen, dochter van Gerlich (zoon van Gerlich bij Ida van der Hoeven) en Mechteld de Gruyter (dochter van Gerrit en N. van Enghuizen) (Van Rhemen jr., C.F. 379 v. en d'Ablaing Zutphen p. 26.)

Het rechtse gedeelte wapen is links van der Capellen en rechts ongetwijfeld de Gruyter.

waardoor vagelijk te zien is dat het hier een gekwartileerd wapen betreft.

Linksboven is nog net een ankerkruis te ontwaren. Van de rest is niets zinnigs meer te maken.

Muschart's beschrijving uit 1934 werd in 1937 gepubliceerd in deel XL van de Bijdragen en mededelingen van Gelre, Vereniging tot beoefening van Geldersche Geschiedenis, Oudheidkunde en Recht.

Naast de 4 bovengenoemde zerken vermeldt hij nog de volgende:

No. 5, zerk no. 23 van groot formaat met een rand, waarop een opschrift in Gotische karakters, welke rand in de 4 hoeken eindigt in een cirkelrand, waarbinnen een manswapenschild.

Binnen dezen rand een 2e randschrift, eveneens in Gotische karakters.

Binnen deze randschriften op de bovenhelft een manswapenschild, met een riem hangende aan een horizontaal geplaatsten boomstronk.

Boven dit wapenschild de naam Gerrit van der Capellen. Van de randschriften is nog slechts het navolgende vast te stellen:

"... .aer ons her. ... op Sin Servasdach is hier ...raven"

Opmerking: Alhoewel het hoofdwapen zeer afgesleten is, meen ik toch het bekende patriarchale kruis van de oude Zutphensche familie Iseren te kunnen onderscheiden.

Van Spaen (f. 264) geeft als randschrift: "Ao 1494 op S. Lucasdag is hier begraven onse geerte moeder Margreten" als hoofdwapen Iseren-Berck en als de hoekwapens: rechtsboven Iseren, linksboven Schulte alias Ringelenberg, rechtsonder van der Voerst (ankerkruis) en linksonder Drynen (een pelikaan).

Het betreft hier Stamboom nr. **.

No. 9, $\frac{3}{4}$ van een zerk zonder no. van vrij lang formaat met een breeden rand, waarop een randschrift in gotische karakters met in elken hoek een manswapenschild binnen een cirkelrand.

Binnen den rand geheel bedekt met een volledig manswapen met traliehelm, helmteken en ver naar beneden reikende helmkleiden.

Van het randschrift, waarvan een groot gedeelte is afgesleten, is nog het navolgende te lezen:

"... .aer. 15. en. 44. de. 22. dach. in. maio. starf. Juffr." (verder afgesleten).

Het wapen is gedeeltelijk uitgehakt, doch het is nog vast te stellen, dat het geweest is: "gedeeld, I 3 jachthoorns boven elkaar, II een ankerkruis" (waarvan alleen nog de benedenarm is overgebleven). Helmteken: een vlucht, waartusschen een voorwerp gestaan heeft, dat volledig uitgehakt is.

Het hoekwapen heraldisch rechtsboven is volledig uitgehakt.

Het hoekwapen heraldisch rechtsbeneden is: "doorsneden, A: een omgewende halve leeuw, B: effen".

De beide andere hoekwapens ontbreken.

Bovendien is geheel boven buiten den rand in Romeinsche karakters de naam: Grootenhuis te lezen.

Opmerking: De rechterhelft van het hoofdwapen, nl.: de 3 jachthoorns boven elkaar, is zonder eenigen twijfel het wapen der oude ook te Zutphen gevestigde familie van Boerlo, van Boerlo.

De aanwezigheid van den naam Grootenhuis laat zich wellicht verklaren uit de omstandigheid, dat Joanna Catharina van Boerlo 30/4 1690 de vrouw is van Joost Balthasar ten Grootenhuys, heer toe Veenhuis en Empe.

Het doorsneden hoekwapen, doch hier de leeuw met dubbel staart, komt op de hierna onder no. 55 beschreven grafzerk voor als linkerhelft van een gedeeld wapen met 3 jachthoorns van Boerlo als rechterhelft, op welke zerk de naam Grotenhuys Boerlo te lezen staat.

Van Spaen (f. 261) geeft als randschrift: "Ao 1566 starf thomas van Boerlo. Ao 1547 starf joffer v. der Capellen", als hoofdwapen gecombineerd Boerlo- Van der Capellen, en als hoekwapens: rechtsboven Boerlo, linksboven Van der Capellen, rechtsonder Caelsack, linksonder Luicksen (3 molenijzers). De vrouw is dus een dochter van Gerlich van der Capellen v. Rijsselt en Christina Luixen (d'Ablain blz. 60), en wel Gertruid, die in 1532 of 1533 huwde met Tomas van Boerlo, zoon van Gerrit en Ermgard Kaelsack (Van Rhemen jr., K. f. 383).

Het betreft hier Stamboom nr. 66-3.

No. 28, zerk no. 50 van gewoon formaat zonder opschrift. Op het midden een manswapenschild met riem, hangende aan een horizontaal geplaatsten boomstronk.

Het wapen is zeer afgesleten, doch vrij zeker gevierendeeld geweest van 4 verschillende kwartieren, met 3 schelpen in het 1e kwartier, het wapen Van der Capellen (vermoedelijk) in het 2e kwartier en in het 3e kwartier vermoedelijk een omgewend half dier of wellicht een dierekop met hals.

Opmerking: Dit zelfde wapen komt voor op een grafzerk, liggende onder het torengewelf achter het orgel en aldaar geheel ongeschonden en duidelijk. Men vindt het beschreven hierna onder no. 178. Zie de noot aldaar.

Het betreft hier Keppel, zie Stamboom nr. 60-3.

No. 178, zerk van breed formaat zonder nummer.

Op de bovenhelft op een groote vierkante inzinking een groot manswapenschild met cartouche. Geen opschrift. Het wapen is: "gevierendeeld, I 3 schelpen, II een ankerkruis, vergezeld boven rechts van een kapel met puntdak, die op den horizontalen kruisarm rust, III een omgewende brakshondenkop met dikken hals, schuinlinks geplaatst van den rechterbenedenhoek uitgaande, IV een roos".

Opmerking: Dit is hetzelfde wapen als dat, hetwelk voorkomt op de hiervoor onder no. 28 beschreven grafzerk.

Ik kan dit wapen niet identificeren.

Noot: Wellicht zijn in dit wapen te zien de gecombineerde wapens van Oswald van Keppel (zoon van Dirk en Aleyda van der Voorst) en zijn vrouw Mechteld Van der Capellen (dochter van Gerrit en Geertruid van Hoemen), gehuwd c. 1600.

Het betreft hier Keppel, zie Stamboom nr. 60-3.

No. 137, Het betreft hier een zerk van Willem Middeldorp uit 1591, zijn huisvrouw ** v. Boerlo uit 1570, Albert Middeldorp uit 1552 en Thomas Middeldorp uit 1562.

Als noot wordt vermeld: Van Rhemen sr. (III f. 125a) geeft de volgende Stamreeks: Elbert Middeldorp tr. Geertruid

Iseren, waaruit: Willem Middeldorp, burgemeester, tr. Geertruid van Boerlo, dr. van Thomas en Geertruid van der Capellen. Uit het laatste huwelijk o.a. de zoons Albert † 1552 en Thomas † 1562.

Zie Stamboom nr. 66-3.

No. 167, Gedeelte van een zerk van zeer groot en breed formaat, waarvan de helft binnen de vestibule van de Westelijke toegang tot de kerk ligt.

Geheel boven een manswapenschild, waarvan de bovenrand ontbreekt.

Daar beneden een 4 regelig opschrift, luidende als volgt:

“H.W. .Ano H. Willem. vd. Ca.. (pe?)llen Evert Willemsoen v .. den Dam atatis. hiir. begrave.. anno 1638”.

Het geschonden en niet al te duidelijk wapen is voor zover vast te stellen aldus: “gevierendeeld, I niets te onderscheiden, II alleen nog de onderzijde van een patriarchaal kruis overgebleven, III 3 hoeken, vergezeld van een schildhart van een voorwerp, dat mogelijk een blokje is, een halve leeuw”.

Opmerking: Willem van der Capellen is in 1623 stadhouder en richter van den Schultis van Zutphen. Evert van der Capellen en zijn vrouw Beele van Voerthuisen sluiten in 1565 een erfwissel met het Fraterhuis te Doesburg.

Van Spaen (f. 260) geeft het grafschrift iets vollediger: “Wilhelm van der Capellen Everts Willemson v. den Dam hier begraven 1638”, en beeldt 8 kwartierwapens af, nl. rechts: Capellen - Leyden - Wall (lees Van Voorthuysen) - Ringelenberch en links: een keper (?), aan ankerkruis, Iseren en een halve leeuw. Willem v. der Capellen was de zoon van Evert († 1580), tr. 1551 Sibilla van Voorthuysen. Evert was de zoon van Willem (Johansz. bij Mechteld van Leyden) en Mechteld van Diepenbroeck; Sibilla was de dochter van Jan van Voorthuysen (Gerdtz. bij ** van Berck) en Walburch Iseren (Aaltsdr. bij Geertruid van Karpen). Vlg.: Alg. Ned. Fam. Blad 1901, p. 210.

Het betreft hier Stamboom nr. 95-1.

No. 169, Het betreft hier een zerk van Herman Barner uit 1539 en Wilhelm Barner uit 1596. In de noot staat: Willem Barner was de zoon van zijn Herman's broeder Gerrit bij Bertha van der Capellen.

Zie Stamboom nr. 85-4.

No. 188, Het betreft hier een zerk van Gerryt van Boerlo uit 1575. In de noot staat:

Volgens Van Rhemen sr. (III f. 35v) huwde Gerrit van Boerlo, zoon van Thomas en Geertreid van der Capellen, met Jorden van Holthuisen.

Zie Stamboom nr. 66-3.

No. 217, Het betreft hier een zerk van Jacob Schimmelpenninck van der Oye uit 1605. Bij de opmerkingen staat: Jacob Schimmelpenninck van der Oye is de oudste zoon van Sander en Agnes van Twickelo en getrouwd 1e met Margaretha van der Capellen en 2e met Walraven van Haeften.

Zie Stamboom nr. 86-3.

Hiernaast het monumentale westwerk van de St. Walburgiskerk.

No. 251, Het betreft hier het epitaaf van Gelach van der Capellen.

No. 257, Het betreft hier een zerk die in 1934 al niet meer aanwezig was maar nog wel door Spaen wordt genoemd (fol. 260v).

Een zerk met in het midden 4 wapens, en in de hoeken 4 kwartierwapens. Het opschrift luidt: Ao. 1559 den 15 Oct. starf die Erbar juffer Anna Slingewater gt. v. der Capellen. In het midden staan rechts de wapens Capellen en Luixen boven elkander, links de wapens Slingewater en Schimmelpenninck. De hoekwapens zijn: rechts Kerpen en Vorthuysen, links Vorden en Dolre.

Noot: Anna Slingewater (Van Rhemen noemt haar Jutte), dochter van Arndt (zoon van Coenraet en Judith Dolre), huwde in 1543 met Hendrik van der Capellen, zoon van Geerlich (zoon van Hendrick en Geertuid van Carpen) en Styne Luycksen (dochter van Geert en Geertruid van Voorthuysen).

Het betreft hier Stamboom nr. 67.

De door Muschart beschreven zerken werden door mij bij mijn bezoek niet opgemerkt.

Mogelijk zijn zij intussen verplaatst of lagen zij onder een vloerkleed.

Ik las bij Muschart dat in het begin van de 20e eeuw ook een groot aantal zerken verwijderd zijn om plaats te maken voor een houten kerkvloer.

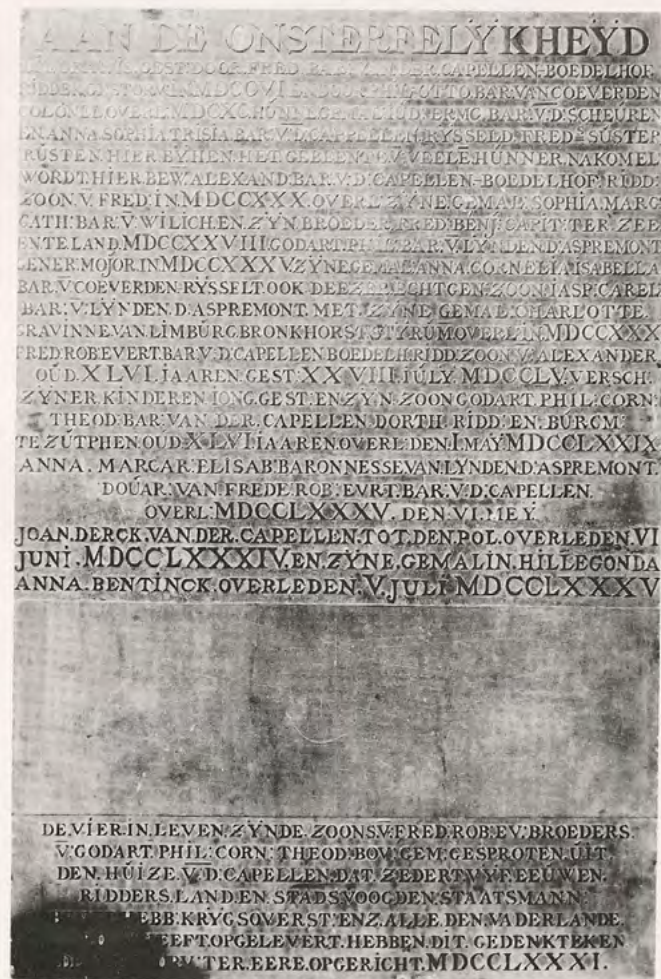
Gebruikelijk werden deze zerken door het kerkbestuur verkocht aan iemand die ze recyclede tot stoepstenen etc.

Alle reden om in Zutphen bij verbouwingen etc. ook eens de onderzijde van stoepstenen te bekijken.

Het oudste gebouw van Gorssel is de toren van de Nederlands Hervormde Kerk in de Hoofdstraat die vermoedelijk uit de 15e eeuw dateert. Het kerkje was een laat-gotisch gebouw met de toren aan de westkant en het koor aan de oostkant. In de bestrating van het kerkplein zijn de contouren van de fundamenteën van dit oorspronkelijke kerkje aangegeven. In 1945 werd het kerkgebouw door een bombardement van de geallieerden verwoest. Na de oorlog werd de toren gerestaureerd en het kerkgebouw werd in 1949 herbouwd. Tijdens de werkzaamheden vond men een grafkelder van de familie van der Capellen die werd dichtgemetseld. Een gedenksteen achterin de kerk vormt een herinnering aan deze grafkelder.

Plaquette in Hervormde Kerk te Gorssel

Plaquette in Hervormde kerk te Gorssel.

Uit de plaquette kunnen we opmaken dat het graf in de kerk van Gorssel werd gesticht door Frederik v.d. Capellen † 1707 (100), zijn zwager Philip Otto baron v. Coeverden † 1690 (70-6) en hun echtgenotes Judith Armgard v.d. Scheuren (100) en Anna Sophia Frisia v.d. Capellen (70-6). Hier rusten ook:

Alexander v.d. Capellen † 1730 (101) en zijn echtgenote Sophia Margaretha Catharina v. Wylich.
 Frederik Benjamin v.d. Capellen † 1728 (100-11).
 Godart Philip v. Lynden d' Aspremont † 1735, schoonvader van Frederik Robert Evert v.d. Capellen (102) en zijn echtgenote Anna Cornelia Isabella v. Coeverden.

AAN DE ONSTERFELYKHEID

DIT.GRAF.IS.GEST.DOOR.FRED.BAR.VAN DER CAPELLEN. BOEDELHOF.
 RIDDER.GESTORV.IN.MDCCVI.EN.DOOR.PHIL.OTTO.BAR.VAN.COEVERDEN.
 EN.
 COLONEL.OVERL.MDCXC.HUNNE.GEMAL.IUD.ERM.G.BAR.V.D.SCHEUR
 EN.
 EN.ANNA.SOPHIA.TRISIA.BAR.V.D.CAPELLEN.RYSSELD.FREDS.SUSTER.
 RUSTEN.HIER.BY.HEN.HET.GEBEENTE.V.VEELE.HUNNER.NAKOMEL.
 WORDT.HIER.BEW.ALEXAND.BAR.V.D.CAPELLEN-BOEDELHOF.RIDD.
 ZOON.V.FRED.IN.MDCCXXX.OVERL.ZYNE.GEMAL.SOPHIA.MARG.
 CATH.BAR.V.WILICH.EN.ZYN.BROEDER.FRED.BENJ.CAPIT.TER.ZEE.
 ENTE.LAND.MDCCXXV.II.GODART.PHIL.BAR.V.LYNDEN.D.ASPREMONT.
 GENER.MOJOR.IN.MDCCXXXV.ZYNE.GEMAL.ANNA.CORNELIA.ISABELLA.
 BAR.V.COEVERDEN.RYSSELT.OOK.DEEZER.ECHTGEN.ZOON.IASP.CAREL.
 BAR.V.LYNDEN.D.ASPREMONT.MET.ZYNE.GEMAL.CHARLOTTE.
 GRAVINNE.VAN.LIMBURG.BRONKHORST.STYRUM.OVERL.IN.MDCCXXX.
 FRED.ROBEVERT.BAR.V.D.CAPELLEN-BOEDELHOF.RIDD.ZOON.V.ALEXAND.
 OUD.XLVI.JAAREN.GEST.XXVIII.IULY.MDCLV.VERSCH.
 ZYNER.KINDEREN.IONG.GEST.EN.ZYN.ZOON.GODART.PHIL.CORN.
 THEOD.BAR.VAN.DER.CAPELLEN.DORTH.RIDD.EN.BURGM.
 TE.ZUTPHEN.OUD.XLVI.JAAREN.OVERL.DEN.I.MAY.MDCLXXIX.
 ANNA.MARGAR.ELISAB.BARONNESSE.VAN.LYNDEN.D.ASPREMONT.
 DOUAR.VAN.FREDE.ROB.EVRT.BAR.V.D.CAPELLEN.
 OVERL.MDCLXXXV.DEN.VI.MEY.
 JOAN.DERCK.VAN.DER.CAPELLEN.TOT.DEN.POL.OVERLEDEN.VI
 JUNI.MDCLXXXIV.EN.ZYNE.GEMALIN.HILLEGONDA
 ANNA.BENTINCK.OVERLEDEN.V.JULI.MDCLXXXV

DE.VIER.IN.LEVEN.ZYNDE.ZOONS.V.FRED.ROB.EV.BROEDERS.
 V.GODART.PHIL.CORN.THEOD.GEM.GESPROTEN.UIT.
 DEN.HUIZE.V.D.CAPELLEN.DAT.ZEDERT.VYF.EEUWEN.
 RIDDERS.LAND.EN.STADS.VOOGDEN.STAATSMANN.
 BEVELHEBB.KRIJG.SOVERST.ENZ.ALLE.DEN.VADERLANDE.
 GETROUW.HEEFT.OPGELEVERT.HEBBEN.DIT.GEDENKTEKEN.
 DEN.GESTORV.TER.EERE.OPGERICHT. MDCLXXXI.

De foto en transcriptie van de gedenkplaat ontving ik van Johan te Linde, secretaris van De Elf Marken.

Jasper Carel v. Lynden d' Aspremont, zoon van voorgaande en zijn echtgenote Charlotte v. Limburg-Bronckhorst-Styrum † 1730.

Frederik Robert Evert v.d. Capellen † 1755 (102).

Diverse jong overleden kinderen van (102).

Godart Philip Cornelis Theodorus † 1779 (102-2).

Anna Margaretha v. Lynden d' Aspremont † 1785 (102).

Johan Derk v.d. Capellen † 1784 (117) en zijn echtgenote Hillegonda Anna Bentinck † 1785.

De gedenkplaat werd aangebracht in 1781 door de broers Alexander (103), Frederik (102-4), Robert Jasper (105) en Alexander Philip v.d. Capellen (110).

De patriot Johan Derk van der Capellen (1741-1784) streed als lid van de Ridderschap van Overijssel voor vrijheid van meningsuiting en vrijheid van drukpers. In pamfletten stelde hij de vriendjespolitiek van de regenten en het zwakke beleid van stadhouder Willem V aan de orde. Zijn anonieme pamflet in 1781 "Aan het volk van Nederland" veroorzaakte veel opschudding. Hij pleitte voor afschaffing van verplichte drostendiensten door de boeren en hij ondersteunde de Onafhankelijkheidsstrijd in Noord-Amerika. Zijn graftombe, aan de rand van de Gorsselse heide, werd in de nacht van 6 op 7 augustus 1788 opgeblazen door prinsgezinden. De stoffelijke resten van Johan Derk en zijn vrouw waren vooraf al in veiligheid gebracht in het familiegraf in de kerk te Gorssel.

Het grafmonument werd in 1784 door Husly opgetrokken uit natuursteen en voorzien van een zware rustica-poort hetgeen past in de traditie van het neo-classicisme. Bij een opstand in 1788 werd het monument met buskruit tot ontploffing gebracht waardoor een mooi voorbeeld van laat-achttiende eeuwse graf-architectuur verloren is gegaan. Na Van der Capellens overlijden in 1784 bestelden zijn vrienden een beeldengroep bij de Italiaanse kunstenaar Giuseppe Ceracchi die in 1787 zijn werk voltooide. Omdat in dat jaar de patriottenbeweging werd neergeslagen door tussenkomst van Pruisen, kwamen de beelden nooit in Zwolle terecht.

Nadat Ceracchi in 1801 gestorven was, bleef het namelijk zeer lang onbekend voor wie de beeldengroep bestemd was. De vier beelden - Van der Capellen verbeeld als senator, twee godinnen en de Nederlandse leeuw - kwamen in 1839 in het park van de familie Borghese terecht dat in 1903 eigendom werd van de gemeente Rome. Op dit moment wordt er alles aan gedaan om de beelden naar de St. Michaelskerk te Zwolle over te brengen.

In de collectie van het Rijksmuseum bevindt zich dit miniatuur doodskistje, vervaardigd uit het hout van de kist van Johan Derk van der Capellen.

De vier beelden - Van der Capellen verbeeld als senator, twee godinnen en de Nederlandse leeuw - in het park van de familie Borghese.